

HISTORIA ROMANI II.

15/2 IDENTITÁSTERVEZÉS

Szövegkártyák

A) Bizonyára tudjátok, hogy Magyarország lakói a magyar nemzethez tartoznak. Azt talán már kevésbé ismeritek, hogy a mai államok, társadalmak leggyakrabban nemzeti alapon szerveződnek. Természetesen mindenkinek van saját, egyéni identitása, ami személyre szabott, de ugyanakkor mindenki tartozik egy közösséghez, illetve egy nagyobb közösséghez, országhoz, nemzethez is. Az identitás kapcsolódik egyfelől egy országhoz vagy néphez, mint egészhez, még akkor is, ha az adott néphez tartozó emberek egymástól távolabb, nagyobb területen élnek, szétszórva. Néha egy-egy nép tagjai elszakadnak egymástól, és más országba kerülnek, de akkor is a többihez tartozónak érzik magukat. Más esetben éppen különböző népcsoportokat próbálnak egy nemzetté szervezni a közös érdekek, az ország és népeinek jóléte, békés kapcsolata érdekében.

B) Az utóbbi évtizedekben különösen jellemző például az afrikai országokra a tudatos nemzetszerveződés, tervezés, alakítás. Mivel gyakran sok népcsoportnak kell együtt élnie, az összehangolás lassú folyamatként zajlik. Így például Kelet-Afrikában, a Kenyában élő 54 népcsoportot az afrikaiság, azon belül pedig a kelet-afrikaiság, illetve a kenyai állampolgárnak lenni gondolata szerint próbálták szervezni. A nemzet kialakulását ez esetben elősegítette a már meglévő, közös, az egész országban (sőt egész Kelet-Afrikában) beszélt nyelv, a szuahéli ismerete és még egy mozzanat, ami meghatározó volt: a közös gyarmati múlt. Ezek a közös elemek és kulturális kapcsok segítették az ország vezetőit és lakóit a nemzetté válás törekvésében. Nem problémamentesen, de ezen az úton haladnak ma is.

C) A magyar nemzet, hasonlóan más nemzetekhez, hosszú folyamat eredményeképpen jött létre, és ebben fontos szerepet játszottak az egyes korok kiemelkedő személyei, mint például Kazinczy Ferenc, Arany János, Deák Ferenc, Széchenyi István.

A nemzetté válás egyik eszköze a nyelv és szépirodalom lett, ám a nemzeti nyelvnek mindenekelőtt meg kellett teremtnie, csakúgy, mint a közös történelmi események emlékeinek, ami a történelemből a nemzetté váláshoz kapcsolódik.

Ma gyakran hallani a határokon átívelő egyesítés szándékáról, ami magyarság kulturális újraegyesítését szorgalmazza. A mai törekvésekben a névhasználat, a csoporttagság, a kisebbségi, és a többségi identitás kérdése, valamint az anyanyelv, és a nyelvhasználat mindig szerepet kap, ami mindig bekerült a hazai identitásalakító törekvésekbe.

D) A nemzethez tartozás nem jelenti azt, hogy a saját népcsoportot elfelejti, kitörli emlékezetéből az ember. Gyakran egy nagyobb nemzet keretein belül élnek és őrzik saját, szűkebb hagyományait kisebb vagy nagyobb etnikai csoportok (lásd Kelet-Afrika példája).

Ilyenkor kettős identitásról beszélünk. Olyan összetett dologról van szó, amikor egy többségi dominanciájú országban élő kisebbség saját etnikai identitásának megőrzése mellett magáévá teszi, abba beépíti a többségi nemzeti identitás elemeit. Ez bizonyos érzelmi elfogadást, beépítést is jelent, és gyakran egészíti ki ily módon a saját etnikai identitás elemkészletéből hiányzó vagy csak részben megtalálható elemeket. Az identitásépítésben mind az etnikai és a nemzeti tudáskészlet elemei szerepet kapnak.

15/3 A MAGYAR IDENTITÁS ELEMEI*Csoportos feladatlap*

Keressetek olyan tartalmi elemeket, amelyekről úgy érzitek, hogy a magyar identitás részét képezik, és rendezzétek ezeket az alábbi kategóriák alá!

A nemzeti történelem kiemelkedő mozzanatai**A nemzeti nyelv és irodalom részei****A magyar államiság kifejezői****A művészetek kiemelkedő elemei****Egyéb fontos magyar jellegzetességek**

15/4 A ROMA IDENTITÁS ELEMEI

Csoportos feladatlap

Az előző feladathoz hasonlóan, próbáljátok meg összegyűjteni azokat a tartalmi elemeket, amelyekről úgy érzitek, hogy a roma identitás részét képezik, és rendezzétek ezeket az alábbi kategóriák alá!

A roma múlt kiemelkedő mozzanatai

A roma nyelv és irodalom részei

A roma államiság kifejezői

A roma művészet kiemelkedő elemei

Egyéb fontos jellegzetességek

15/5A NYÍLT LEVÉL

Részletek egy elképzelt dokumentumból

Az alábbi részletek egy elképzelt nyílt levélből származnak, amelyben roma értelmiségi fiatalok fordulnak a magyar értelmiséghez, illetve a „politikai osztályhoz”, és amely arról is szól, hogy saját roma nemzetiségi identitásuk végiggondolásához megkerülhetetlen annak tisztázása, hogy milyen a viszonyuk a magyar identitásukhoz.

Képzeljétek magatokat a levelet író roma fiatalok helyébe! Tanulmányozzátok a szöveget, és foglaljátok összes a legfontosabb üzeneteit!

1. Életképesek vagyunk, népként fenn tudunk maradni, alkalmazkodni és megújulni a történelem viharában több mint ezer éven keresztül, szemben sok más néppel, amely elpusztult, felszívódott e folyamatok során. Felelősségünk van közös jelenünkért és jövőnkért is.
2. Jelentős szerepünk volt és van az emberiség és Európa, térségünk kulturális, tudományos és gazdasági fejlődésében. Felelősek vagyunk hazánk versenyképességéért. Büszkék vagyunk kimagasló tudósainkra, művészeinkre, sportolóinkra, népünk munka-kultúrájára, szorgalmára, kreativitására, alkalmazkodó képességére. Büszkén vállaljuk kimagasló elődeink példamutatását, és kritikusak vagyunk elődeink történelmi hibáival, mulasztásaival, előforduló bűneivel szemben.
3. Azonosulunk, büszkék vagyunk Magyarország eredményeire, gazdagságára, és közös felelősséget viselünk az országban élők boldogulásáért, egészségéért, biztonságáért, oktatási és műveltségi színvonaláért, fiataljaink jövőjéért, öregeink békés, nyugodt, biztonságos sorsáért.
4. Felelősséget viselünk hazánk természeti, épített és kulturális környezetének megóvásáért és továbbfejlesztéséért, utódainknak való továbbadásáért, közös jövőnkért.
5. Vállaljuk és felelősek vagyunk a múltban létrehozott magyar és sajátunkká vált egyetemes kulturális értékeink, szokásaink, hagyományaink, nyelvünk ápolásáért. A tanulságok levonásáért és fejlesztéséért, korszerű újjáépítéséért, a versenyképességünk, valamint saját és utódaink jobb, teljesebb és harmonikusabb jövője érdekében.

15/5AB NYÍLT LEVÉL**Részletek egy elképzelt dokumentumból**

(folytatás)

6. Felelősséget viselünk a világ, Európa és leginkább a szomszéd népekkel, nemzetekkel való békesség és kiegyensúlyozott viszonyok alakításáért, fenntartásáért.

7. Felelősséget viselünk hazánk belső békéjéért, a szabadság, a demokrácia, a jog uralmának érvényesüléséért, a közös szolidaritás érzésének fenntartásáért.

8. Felelősséget viselünk a haza, a magyarországi népesség kohéziójának fenntartásáért, erősítéséért. A történelmi okok miatt esélytelenné vált régiók, kistérségek, települések, településrészek társadalmi rétegek hátrányainak enyhítéséért, esélyegyenlőtlenségeik kompenzációs lehetőségeiért, a feszültségeik oldásáért, versenyképessé tételükért.

9. Felelősséggel viseltetünk a hazai nemzetiségek, kisebbségek iránt, hogy e hazában egyenjogúként, egyenrangúként, zavartalanul otthon érezhessék magukat, és ebben garantált védelmet élvezhessenek. Lehetőségük legyen a kisebbségi létből eredő hátrányok ellensúlyozására a kultúra, az oktatás, a jogérvényesítés területein. Ehhez megfelelő eszközök, források álljanak rendelkezésükre.

10. Felelősségünk van magyarként a történelmi okokból más országokba került magyarok közösségei iránt abban, hogy magyar nyelvüket, kulturális hagyományait, szokásait szabadon ápolva, fejlesztve – eleven kölcsönhatásban a hazai társadalmi és kulturális folyamatokkal – élhessék meg magyar identitásukat. Legyenek versenyképesek közösségeik. Tudomásul véve azt, hogy állampolgári identitásuk más országhoz (is) köti őket. Elfogadva, sőt támogatva a kettős, vagy többes nemzeti identitások megélésének harmonikus lehetőségét.

11. Felelősséggel nem engedjük meg magyar identitásunk szembeállítását, vagy kizárólagosságának tételezését az egyetemes emberi identitásunkkal, európaiságunkkal, vagy esetleges nemzeti kisebbségi, politikai, vallási nemi stb. identitásainkkal.

12. Felelősségünk, hogy magyar identitásunk ne irányuljon más nemzetek, népek, társadalmi osztályok, vallási csoportok identitásának tagadására, lekicsinylésére, elnyomására.

15/6A FELHÍVÁS

Részletek egy elképzelt dokumentumból

Nagytiszteletű Tudós Hölgyek és Urak!

Roma népünk történetének válsághelyzetét éli. Hatalmas kihívások előtt áll a harmadik évezred kezdetén. Több évezredes múltunk, megmaradásunk vagy közösségünk eltűnésének kérdését veti fel.

Mik ezek a kihívások?

Közösségeink, a roma családok, nagycsaládok, törzsek, egyházközségek, települések és településrészek döntő többsége kiszakadt a modern munkamegosztás áramlatából. A nyomor, a létbizonytalanság, a kiszolgáltatottság, a környezet és a hatóságok gyanakvása kíséri sorsukat. Tömeges a munkanélküliség, a képzettségihiány, amely kitörési pontok megtalálása nélkül reménytelen leszakadást, egy-két nemzedék után a véget jelentheti a környező világban folyó állandó versenyhelyzetben.

Korábbi szaktudásaink szükségesek voltak a világ számára. Sokszor élenjáró tudást hoztak. A tűzfegyvert, az ágyút Kína és India határterületéről mi hoztuk el Európának. Ez tette lehetővé a keresztény Európa megvédelmezését a Török Birodalommal szemben, a keresztény hódító világbirodalmak győzelmes terjeszkedését. Az európai népekkel együtt küzdöttük és szenvedtük végig az utóbbi évezred történelmét.

Elődeink építő munkája, szorgalma tehetsége gazdagította hazáját és Európát. Kimagasló művészeink nélkül szegényebb lenne közös európai kulturális örökségünk. Elegendő csak a spanyol Federico Garcia Lorca vagy a lengyel Papusa, a francia Sandra Jajat, a magyar Bari Károly, Lakatos Menyhért költőket, írókat, vagy a francia Serge Poljakoff, a német Otto Müller, a magyar Balázs János és Péli Tamás festők nevét említenünk. De rengeteg világhírű muzikusunk Django Reinhardtól Cziffra Györgyig szerzett hírnevet önmagának, a romáknak és saját országának egyaránt.

A válság egyik oka az, hogy a technikai fejlődés elértéktelenítette régi szakmai tudásaink legtöbbszörét, amely évezredek során, meg-megújulva apáról fiúra szállt. Manapság alig van szükség üstfoltozókra, rézművesekre, patkolókovácsokra, aranymosókra, seborbélyokra, puskaművesekre, ásóképzőkre, csengőöntőkre, teknővájókra, kubikosokra stb. A modern ipar gépei, tömegcikkei olcsóbban és jó minőségben, termelékenyebben állítják elő régi kézműves termékeinket. Ezzel jórészt elvesztettük azokat a gazdasági kapcsolatunkat is, amelyek a környezettel való árucseré során elfogadást, megbecsülést, védelmet biztosítottak számunkra.

Letelepült közösségeink ezt követően proletarizálódtak. Gazdasági cselédként, ipari és építőipari segéd munkásként, bányászokként, kohászokként, bér munkásként próbálták fenntartani magukat és családjukat, együtt sok más falusi és városi szegény sorsú emberrel. Az 1988–90-es gazdasági krízis sok országban kikényszerítette az addigi ipari szerkezet átalakulását. Ez és a hidegháborús konjunktúra megszűnése kohó, gyár és bányabezárásokhoz, a hagyományos építőipari munkahelyek leépüléséhez, a mezőgazdaság iparszerűvé, gépesítetté válásához, a mezőgazdasági segéd munkás igény drasztikus csökkenéséhez vezetett, amely a romák többségét munkanélküliségbe taszította.

15/6B FELHÍVÁS

Részletek egy elképzelt dokumentumból

(folytatás)

A népünk több mint ezer évig tartó vándorló, iparos, kereskedő, állattenyésztő megélhetése nem igényelte országot, szállástér meghódítását, nemzet alapítását, saját haderő szervezését, hódítást, más népek területének elfoglalását. De igényelte önmagunk hasznosságát a környezet számára, a békés kereskedelem, árucseré bizalmi viszonyainak, feltételeinek kialakítását, valamint sok nyelvet, a környező lakosság viszonyai és a természet alapos ismeretét. Egyes helyeken, így Magyarországon több száz évig a romák tudásuk alapján az uralkodóktól jelentős kiváltságokhoz, autonómiához jutottak.

A külső környezet katonailag mindig erősebb volt nálunk, javaink elrablására mindig volt lehetősége. Így hagyományosan nem gyűjtöttünk vagyont, készleteket, el akartuk kerülni a környezet irigységének, rablásvágyának felkeltését. Ez a hagyomány a fogyasztói társadalom, a tömegmédiák vásárlásra buzdító hatása alapján anakronisztikussá vált, frusztrációt eredményez.

Az európai kultúrában a XVI. századtól, az új földrészek felfedezése, meghódítása, valamint a török birodalom támadásai miatt a más kultúrájú, bőrszínű embercsoportokkal, népekkel szemben kialakult „felsőbbrendűség tudat”, valamint gyanakvás és idegenellenesség, előítéletek az itt élő romák jelentős csoportjaira is irányult. Ez megnehezítette, gyakran ellehetetlenítette saját és közösségeink emberi méltóságának szabad megélését. Miközben közösségeinken belül törekedtünk egymás tiszteletére, féltőn vigyáztuk becsületünket, addig a külső kapcsolatainkban a békesség, a megélhetés érdekében elviseltük, belenyugodtunk, alig tiltakoztunk a minket körülvevő megvetés, lekezelés, erőszak, előítéletek ellen. Bezáródtunk közösségeink óvó melegébe, amelyet a külső világ hatásai állandóan támadtak, gyengítettek.

Közben a világ nagyot változott. A korábbi gyarmatok elnyomott népei öntudatra ébredtek, kivívták függetlenségüket, sokan megteremtették egyenjogú partneri szerepük gazdasági, kulturális feltételeit, lehetőségeit. A rasszizmust, az apartheidet a nemzetek közösségében üldözendő bűncselekménynek nyilvánították. A romákat sújtó előítéletek viszont alig változtak, sőt gyakran erősödtek is, annak ellenére, hogy a náci fajüldözés áldozataiként a világ szemtanúja lehetett annak, hogy ez hová vezet.

Népként érzett összetartozás-tudatunk nem igényel önálló területet, cigány hazát, mert az bennünk és közösségeink tudatában rejtőzik. Hazát, országot pedig már mindannyian találtunk magunknak, csak az a kérdés, hogy az megtalál-e bennünket. Nem igényel vallási összetartozást sem, hiszen közöttünk sokféle vallás híve megtalálható. Nem kizáró ok az sem, hogy nagyon sokan nem beszélnek már anyanyelvünket a korábbi külső kényszerek következtében, vagy saját, szüleik, felmenőik döntése alapján. Nem meghatározó a rasszjegyek közös vagy hasonló jellege sem, hiszen számosan közülünk szőke hajat, kék szemet hordoznak romaként. Nem igényel gazdasági kapcsolatokat egymással, hiszen szolidáris összetartozásunknak nincs köze a piaci folyamatokhoz. Viszont összeköt bennünket történelmünk, kultúránk, hagyományaink, közös sorsunk, küzdelmünk az emancipációért és versenyképességünkért, a jövőnkért.

Roma összetartozás-tudatunk nem irányul más népek, nemzetek ellen. Nem kizárólagos, sőt leggyakrabban kettős nemzeti, kulturális, nyelvi identitások része, amelyek összeegyeztetése, harmóniája alapvető érdekünk.

15/6C FELHÍVÁS

Részletek egy elképzelt dokumentumból

(folytatás)

Az apáról fiúra hagyományozódó szaktudás kora lejárt. A világot a Gutemberg galaxis, a számítógépes, digitális kultúra uralma határozza meg. Versenyképes tudásra, korszerű, eladható ismeretekre, megélhetésre csak az iskolákon keresztül, állandó tanulás közben vezet út. De ezek az iskolák jelenleg még jórészt idegenek számunkra. A magasabb képzettség a szegény családokra gyakran elviselhetetlen költségeket ró. Az iskolában nem veszik számításba romaként is tiszteletben tartandó emberi méltóságunk követelményeit. Nem tanítanak meg saját értékeink, hagyományaink tiszteletére, roma anyanyelvünk értékére, roma történelmünk értékeinek, hibáinak tanulságaira, hőseink példaadására. Mint ahogy társainkat sem tanítják meg arra, hogy múltunk jelentős része közös múlt, küzdelmeink, harcaink erőfeszítéseink, eredményeink jelentős része közös eredmény, hogy hazánk közös haza. A mienk is, otthon vagyunk benne, nem pedig jöttment idegenek. Közös múltunk alapján közös a jelenünk és a jövőnk, egymásra vagyunk utalva.

De az iskolák, ahová gyermekeink járnak, gyakran rosszabbul felszereltek, szegényebbek az átlagnál, kevesebb bennük a szaktanár a szükségesnél, ami eleve nehézzé teszi tehetős gyermekeink továbblépését, versenyképes tudás megszerzését. Anyanyelvét ápoló közösségeink gyermekeinek színvonalas nemzetiségi iskolákra is szükségük lenne. De még jelentősebb igény az, hogy gyermekeink a többi gyermekkel együtt hátrányos megkülönböztetéstől mentes korszerű tudáshoz juthassanak.

Mi, romák európaiként nem törekszünk önálló terület, haza megszerzésére, meghódítására. Egyébként, itt minden terület foglalt, és nem kívánjuk a másét. De mivel döntően kettős identitással bírunk - valamely nemzethez, államhoz tartozunk - igenis követeljük azt, hogy ezeket a nemzeteket, országokat a magunkénak is tudhassuk, megtalálhassuk bennük a boldogulásunkat, békés jövőnket.

Ehhez viszont nem teherként, hanem egyenrangú társként kell ránk tekinteni a környezetünknek és még inkább saját magunknak. Ehhez meg kell teremtenünk a kor követelte versenyképességünket, ehhez meg kell szerezni környezetünk szolidaritását, törekvéseinkhez áldozatvállalásra is kész támogatását a hátrányaink ledolgozásáig.

A magunk számára nem látunk más utat, mint emberi méltóságunk jogát romaként is megteremtve, kiküzdve - ilyen identitási képünket haladó, versenyképes tartalommal megtöltve - megbecsülést fejlesszünk ki saját magunkban, és másokban magunk és törekvéseink iránt, és kivívjuk népünk emancipációját. Ez az önbecsülés magában kell, hogy foglalja elszántságunkat az iskolai tudások megszerzésére, a legnagyobb áldozatok árán is. Önszervezésünket, hogy el tudjuk terjeszteni céljainkat, és erre mozgósítani tudjuk társainkat is. Kommunikációs lehetőségeink megteremtését arra, hogy meg tudjuk győzni társainkat és a környezetet haladó céljaink vállalására és támogatására. Kulturális intézményeink létrehozását, színházakat, rádiókat, televíziós állomásokat, filmeket, múzeumokat, kutatóintézeteket, könyvtárakat, könyvkiadókat, amelyek megteremthetik, elterjeszthetik, elmélyíthetik önismeretünk, önbecsülésünk tudományos művészeti és művelődési alapjait.

Kérjük, hogy tanulmányozzátok helyzetelemzésünket, mondjatok róla véleményt! Tegyetek konkrét javaslatokat részünkre, hogyan törjünk ki a válságból. Milyen identitásjellemzőket tudunk felvenni versenyképes közösségi önképünkbe, haladó roma identitásunkba?

